

ילקוט

"גלות וגאולה"

והוא

ילקוט אמרות טהורות

מספרי רבותינו הקדושים זי"ע

מאיזביצא ראדזין

בענייני בית המקדש, גלות וגאולה

בו יבואר גודל מעלת בית המקדש ועניין חורבנה

ומהות עניין הגלות וסבלות בני ישראל

וכן מאמרי קודש הנוסכים טללי עידוד ונוחם בלב ישראל קדושים

באורך ימי הגלות והחורבן

ומראים באצבע כי לא ייטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב

וכי בית המקדש של מעלה נבנה ועומד על כנו ועל כליו

ומצפה להתגלות השכינה ובוא הגאולה השלימה

שתיגלה ותיראה עלינו בזמן קרוב במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון!

מהדורה מחודשת

יוצאת לאור בס"ד

בימי "בין המצרים" תש"פ

על ידי מכון "תפארת ראדזין"

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

במקום הקדמה

מצורפים בזאת לתועלת המעיינים, לרגל ימי "בין המצרים" וימי הציפוי לישועה – פנינים מקוצרות מתוך ספרי מרנן רבותינו הקדושים זי"ע מאיזביצא ראדזין, מלוקטות בס"ד מתוך ספריהם הקדושים ומאוספים מתוך קטעי דברי תורה ארוכים, אחת הנה ואחת הנה, זעיר פה וזעיר שם, כמאסף מן השבלים – ערוכים בתבנית שקל להבינם, בחינת "מועט המחזיק את המרובה".

המאמרים סודרו לפי נושאים העוסקים בעניין מעלת בית המקדש וחורבנה, ובנושאי גלות וגאולה. דברי התורה מפי רבותינו הקדושים, נכתבו כולם בסגנון צח ובהיר בלשון השגורה ומובנת, למען ירוץ כל קורא בו. כמו כן נוספו מאמרים חדשים על פני שנים הקודמות, והכול תורגם בס"ד לשפה המדוברת.

ויהי רצון שיקוים בנו במהרה "פֶּאֶשֶׁר שְׁמַעְנוּ, פֶּן עוֹד נִחְזָה", וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ
בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים" במהרה בימינו – אמן כן יהי רצון!

ה מ ע ר כ ת

כל הזכויות שמורות

למכון "תפארת ראדזין"

להוצאת והפצת תורת רבותינו הקדושים זי"ע

מאיזביצא ראדזין

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

תוכן הענינים

א. בית המקדש, במעלתה ובחורבנה

- א. בית המקדש בעצמו, היה מתפלל עבור ישראל.....5
- ב. בבית המקדש – אף הדומם הוא למעלה מתפיסת אדם.....6
- ג. בבית המקדש ראו כולם הנהגה נסית, ובאו לאמונה בהנהגה האלוקית אף במקומות של הסתר.....6
- ד. בית המקדש חרב רק למטה ולמראית עין, אבל למעלה הכול עומד על מכונו, כולל הקרבת הקרבנות.....7
- ה. הקב"ה האיר עיניהם של אנשי כנסת הגדולה, עד שראו שהבית לא נחרב רק למטה, ולא נפגם כלום בכבוד שמים.....9
- ו. הקב"ה קרע גלימה שלו בעת החורבן, שזהו רק "מלבוש החיצון".....10

ב. עניני הציפייה לגאולה

- א. גודל מעלת ונחיצות הציפייה לישועה.....11
- ב. השם יתברך נוטע קיווי וציפייה לישועה בלב בני ישראל.....12
- ג. עיקר הגלות, שלב האדם אטום ומסתפק ב"פכים קטנים", ואין אנו מצפים לטובתנו העיקרית.....13
- ד. הישועה העתידה תבוא, בעת שלא ייראה לישראל שום מוצא ועצה.....13
- ה. השם יתברך משגיח על ישראל ואינו נותן להם ליפול ברוחניות לגמרי ח"ו, כדי שתמיד יוכלו לשוב אליו בחזרה.....14

ג. ענייני גאולה העתידה

- א. הקב"ה בונה את ירושלים בכל שנות הגלות מסבלם של ישראל...15
- ב. לעתיד לבוא יהיה לפלא, איך ישראל סבלו כל כך הרבה, ונשארו נאמנים להשם יתברך.....17
- ג. עניין משיח שנולד בעת חורבן הבית, להורות כי לא ייטוש ה' עמו אפילו לרגע אחד.....17
- ד. ישועת ישראל העתידה תהיה בעניין כזה, שיתגלה למפרע שישראל לא היו משועבדים תחת האומות כלל.....18

מרום מראשון מקום מקדשינו

גלופה עתיקה של מקום המקדש והר הבית בירושלים עיה"ק ת"ו
מתוך דפוס ירושלים הראשון של ר' ישראל ב"ק מדפיס [שנת תר"ז]

בית המקדש – גודל מעלתה בבניינה ובחורבנה

(א)

בית המקדש בעצמו – היה מתפלל עבור ישראל

פִּי בֵּיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקְרָא...

אומר מרן בעל "בית יעקב":

בית המקדש היה בו בעצמו כוח התפלה, ששם נקבע ונתאסף תפלה הקבועה בליבות בני ישראל. שכל מי שהיה מתפלל במקומו, התפלל דרך ארץ ישראל, ומשם התאספו כל התפלות והתקבצו אל בית המקדש כמאמר שלמה המלך ע"ה בתפלתו:

"וְשָׁמַעַתְּ אֶל תְּחִנַּת עַבְדְּךָ וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתְפַּלְלוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה, וְאַתָּה תִשְׁמַע אֶל מְקוֹם שְׁבִתְךָ אֶל הַשָּׁמַיִם.. וְנָתַתְּ לְאִישׁ כְּכֹל דְרָכָיו אֲשֶׁר תִּדְעַת אֶת לְבָבוֹ.. וְהִתְפַּלְלוּ אֶל ה' דְרָךְ הָעִיר אֲשֶׁר בְּחֶרֶת בָּהּ וְהַבֵּית אֲשֶׁר בְּנִיתִי לְשִׁמְךָ.. וְהִתְפַּלְלוּ אֵלֶיךָ דְרָךְ אֶרְצָם אֲשֶׁר נָתַתָּה לְאַבוֹתָם, הָעִיר אֲשֶׁר בְּחֶרֶת וְהַבֵּית אֲשֶׁר בְּנִיתִי לְשִׁמְךָ.. וְשָׁמַעַתְּ הַשָּׁמַיִם מִכּוֹן שְׁבִתְךָ אֶת תְּפִלָּתָם וְאֶת תְּחִנָּתָם"!!! [מלכים א, ח]

כל כך היה הבית נמלא ונספג בתפילות ישראל מכל מקומותיהם, עד שהיה הבית בעצמו מתפלל כביכול עבור ישראל! ומכאן נקבע שמו לעד בתור 'בית תפלה'.

[בית יעקב, פרשת ויקהל אות ו]

ומוסיף ואומר רבנו "בית יעקב":

בית המקדש היה בו כוח הזה, שכל תפלה שהתפללו בו איש לצרכיו ועבודתו, אף אם לא נענה כלשונו לא היה הולך בו לריק חלילה, אלא היה נספג בין קירותיו וכתליו הקדושים.

ומכוח תפלות הללו שנספגו באבני כתלי בית המקדש, נקבע בו כוח התפלה כזה, שכל מי שנגש וקרב למקום הקודש נתעורר בו כוח תפלה עצום ורב, לשפוך שיחו לפני א-ל בורא עולם. ולכך זה שמו אשר ייקרא לו "בית תפלה".

[בית יעקב, פרשת צו אות ט]

בבית המקדש אף ה'דומם' הוא למעלה מתפיסת אדם

בית המקדש – אומר רבנו "אורחות חיים" זצ"ל – קדושתו כה רמה ונשאת הייתה, עד שגם "דומם" שבו עלה במעלות והוליד והצמיח ועשה פרי.

כך אנו מוצאים בחז"ל במסכת יומא [כא:]:

"בשעה שבנה שלמה בית המקדש, נטע בו כל מיני מגדים של זהב, והיו מוציאות פירותיהן בזמנן, וכשהרוח מנשבת בהן נושרין"... [ע"כ]

כל זאת באה כאמור מכוח קדושה העצומה ובלתי נתפסת שהשתרשה בבית המקדש, שמשם הייתה עולה עבודתן של ישראל למרומים, והדברים השפיעו עד כדי זאת, שאפילו דומם שבו היה עושה פירות מכוח קדושה הקבועה שבו.

לפי שקדושת בית המקדש הינה למעלה מכל תפיסת אדם. ומכוח זאת יצאו לפועל בבית המקדש הרבה נסים באופן תמידי, כמאמר חכמינו ז"ל "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש". שבמקום קדושה זה, שררו חוקים אחרים מכלל הבריאה, עד שאפילו "מקום הארון" שהיה מרכז המקדש, לא היה תופס בו מקום כלל ולא מיעט חללה מאומה, שלא היה מן המידה.

[סוד ישרים על התורה, פרשת שופטים, וילך]

[ג]

בבית המקדש ראו כולם הנהגה נסית,

ומכוחה באו לאמונה בהנהגה האלוקית אף במקומות הסתר

"אז אמר שלמה, ה' אמר לשפן פערפל, בנה בניתי בית זבל לך, מכוון לשבתך עולמים" [מלכים א, ח, יב-יג]

כתובים אלו, העוסקים בבניין הבית שבנה שלמה, מבארם מרן הקדוש בעל "תפארת יוסף" זי"ע כך:

בבית המקדש הייתה התגלות עצומה של שכינת א-ל, עד שמכוחה פעלו בה נסים רבים באופן תמידי דבר יום ביומו, כמאמר חכמינו ז"ל: "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש...". וכן אירעו בו עוד נסים בקביעות כמו שאמרו "בשעה שבנה שלמה בית המקדש, נטע בו כל מיני מגדים של זהב, והיו מוציאים פירות, וכשהרוח נושבת בהן היו פירותיהם נושרין שנאמר "ירעש כלבנון פריז" [יומא כא:], שהכירו כולם שהדומם משבח להשם כמו ה'מדבר'.

לשם מה שמשו נסים הללו שבבית המקדש, ומדוע הם פעלו שם דווקא?

אלא שבידוע, כי הנהגת הקדוש ברוך הוא בעולם הינה בדרך של הסתר, שאף כי "כבודו מלא עולם" מכל מקום העולם [לשון 'העלם'] מכוסה בהסתר פנים והאלוקות שבמעשה הבריאה הינה מכוסה וטמונה בחומריות, עד שאין רואים ההנהגה האלוקית שבבריאה. כל זאת למה? לפי שחפץ השם יתברך במעשי ידי אדם ויגיעתו, שיהיה מקום לעבודת ישראל בעולם. ואלו היה הכול גלוי ומפורסם תמיד, אזי לא הייתה עבודת האדם כרוכה ביגיעה כלל, ולא היה מקום להיטיב לאדם עבור 'יגיע כפיך כי תאכל', הלכך הסתיר הבורא ברחמיו מעשיו בבריאה, כדי שהבריות יצטרכו לעמול ויקבלו שכר טוב תמורת יגיעתן.

אכן, מקום בודד השאיר הבורא יתברך בעולם, לבל תתעלם מאדם ההנהגה האלוקית לחלוטין – זהו "בית המקדש". במקום עליון זה, פעלו כוחות אחרים לגמרי, והשגחה העליונה הייתה פועלת בגלוי לעין כל. מכוחה של הנהגה מיוחדת זו, שלה היו עדים בני ישראל תמיד בעת עלייתם להקרבת קרבנות ובימי הרגלים, ראו הכול ויכלו להבין, כי אף ההנהגה הנסתרת שמבחוץ, הינה הנהגה אלוקית ממרומים אלא שהיא נסתרת באופן מכוון מלמעלה.

וזוהו שאומר הכתוב:

"אז אמר שלמה, ה' אמר לשכון בערפל" – היינו, שרצון הבורא הינו להסתתר בערפל ותחת כסות בכל מקומות הנהגתו, אכן "בנה בניתי בית זבול לך, מכוון לשבתך עולמים", כלומר בית המקדש הנבנה נועד בכבודו למען יוצב ויתקיים מקום מיוחד בעולם, שבו תיגלה הנהגתו יתברך לעין אדם, עד שמכוחו יוכל להכיר בהנהגתו יתברך שמו הפועלת בכל מרחבי היקום.

[תפארת יוסף, פרשת פקודי]

[ד]

בית המקדש חרב רק למראית העין

אבל למעלה הכול עומד על מכונו, כולל הקרבנות

הכתוב בעת בניין בית המקדש מעיד אומר: "וְהַבַּיִת הַזֶּה יִהְיֶה עֲלִיּוֹן" [מלכים א, ט-ח]. מהי משמעותו של 'עליון' זה, שהכתוב מיחסו לבניין הבית??

מאיר מרן הקדוש "בית יעקב":

"עליון" זה פירושו, שקיום "בית המקדש" הינו מושג גבוה ונשגב, למעלה מתפיסת האדם.

כה נשגבה היא, עד כי למרות שחרב הבית ואין היא עומדת וקיימת בפועל, מכל מקום קדושת הבית פועלת תמיד אף שאיננו רואים אותה ונוכחים בה. כפי שהעידו בנו חז"ל הקדושים במאמרם: "שראו מזבח בנוי, ומיכאל-ל השר הגדול [בשמים] עומד ומקריב עליו!" [זבחים סב].

ללמדנו, אומר "בית יעקב", שהבית הזה הינו אכן "עליון" למעלה מתפיסת אדם, עד שאין בכוחו וביכולתו של אדם לקבלו ולראותו בכל עת ובכל שעה.

וכבר קבעו לנו חז"ל: "קדושת בית המקדש, קידשה לשעתה, וקידשה לעתיד לבוא!" היינו שבאמת עומדים הם הכתלים, וכל הכלים קיימים ועומדים, רק שמעיני בשר נעלם ונסתר זאת, לפי שלא נשאר לנו מכל זאת רק הארה קטנה.

וזהו שנאמר על בית המקדש "והבית הזה יהיה עליון", שזו הבטחה שנשארת עומדת לעד מבלי שום הגבלת זמן. ולכאורה כיצד אפשר הדבר, הלוא בית המקדש כידוע חרב בעווננו עד היסוד בה?? אלא שהיא הנותנת והוא אשר דברנו: קדושת המקדש קיימת ונותרת היא לעד, אלא שהתעלטה מעלה ונותרה נסתרת ונעלמת מעינינו עד יבוא שילה ותיגלה ותראה עלינו בקרוב.

[בית יעקב, פרשת תזריע, א; פרשת יתרו, סז]

ההתגלות שהייתה בזמן שבית המקדש היה קיים, וכן קרבנות התמיד וקרבת המועדים, לא בטלו בעולמות העליונים בשום זמן מן הזמנים.

כעניין שמפורש בגמרא [זבחים סב.] שמקום המזבח נתגלה לעולי הגולה לאחר חורבן בית ראשון, על ידי שראו נביאים שבהם מזבח בנוי, ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו, ולפי דעה נוספת, מכל אזור הר הבית הריחו ריח של קטורת, וממקום שעמד המזבח לפני הריחו ריח של אברים שקרבו על המזבח. הרי, שהקרבת הקרבנות הייתה נמשכת למעלה, אף בזמנים שלאחר חורבן הבית.

לפי שרק בתפיסת "עולם הזה" לעיני בשר, נראה שחסרה התגלות זו בעולם הזה, אכן פנימיות הקדושה נשארת לעד ולעולם.

[בית יעקב, פרשת אחרי, אות יג]

הקב"ה האיר עיניהם של אנשי כנסת הגדולה, עד שראו
שהבית לא נחרב רק למטה, ולא נפגם כבוד שמים

בגמרא מבואר, כי כינוי "אנשי כנסת הגדולה" שדבק בחכמים שבתחילת בית
שני, נובע מכך שהם הם שהחזירו עטרה ליושנה בשבחים שעיתרו לבורא.

כך מסופר בגמרא, כי עד לימי ירמיה הנביא היו משבחים ומפארים לא-ל
יתברך בתואר "הא-ל הגדול הגיבור והנורא" שאמרו משה רבנו [דברים ו ז].
כיוון שחרב בית המקדש וישראל גלו מארצם, עמד ירמיה נביא החורבן ואמר
בכאב: "נוכרים מקרקרים ומרקדים בהיכלו, איה נוראותיו"?! לא אמר הנורא!
עד שבאו 'אנשי כנסת הגדולה' בדור הסמוך לבניין בית השני, והחזירו עטרה
ליושנה לפי שאמרו: "הן הן גבורותיו, והן הן נוראותיו, שאלמלא מוראו של
הקב"ה, איך אומה אחת יכולה להתקיים בין שבעים זאבים"?! החזירו הם
אמירת שבח "הנורא" על הקב"ה, ועל שום כך הם זכו לתואר "אנשי כנסת
הגדולה".

אומר מרן הקדוש "אורחות חיים":

ביאור הדברים, שבא השם יתברך והאיר עיניהם של 'אנשי כנסת הגדולה'
שאמרו 'הן הן גבורותיו', היינו שלא נחסר כלום ח"ו מכבוד שמים, ומלכות
שמים לא נפגמה מעולם. לפי שבאמת הבית לא נחרב בעצם ובמציאות ממש,
רק לעיני בשר נחרב הוא, כמו שמבואר בכתוב "והבית יהיה עליון", והעידו
חכמים שראו אז שעדיין מיכאל השר הגדול שבשמים עומד ומקריב שם קרבן.

וכן מבואר הדבר ב"זוהר הקדוש" [פקודי, דף רמ: - בתרגום ללשון הקודש]:

"שנו חכמים, אלו אבני היסוד של ציון וירושלים, חס ושלום ששלטו בהם
העמים, ולא שרפו אותן ולא נשרפו! אלא כולם גנוזים וגנום הקב"ה, ולא
נאבד אחד מהם. וכאשר ישוב הקב"ה ויקומם את ירושלים על מקומו, אלו
אבני היסוד הקדמונים ישובו למקומם הראשון"! [ע"כ דברי זוהר הקדוש, שם]

אומר אפוא בזאת, רבנו "אורחות חיים":

"זה האיר השם יתברך לאנשי כנסת הגדולה, שלא נפגם מעולם חס ושלום
כבוד שמים. ולזה היו הם אומרים: "הן הן גבורותיו, הן הן נוראותיו"!

[מרן "אורחות חיים" ז"ע, סוד ישרים לליל פורים, אות כה]

הקב"ה קרע "גלימה" שלו בעת החורבן – שזהו רק 'לבוש החיצון'

"עֲשֵׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם, בַּצֵּעַ אִמְרָתוֹ" (מגילת איכה ב, יז)

ב"זוהר הקדוש" [פרשת נח, סא:] מבאר, כי הקב"ה קרע שולי גלימתו "בזע פורפירא דיליה" [אמרתו' לשון חלוק], וביארו המפרשים, כי גלימה זו, גנוזה היא כביכול במחיצת הקב"ה מן ימים הקדמונים, וביום שנחרב בית המקדש, קרע הקב"ה גלימה זו שלו, שהיא כבודו ותיקונו של שכינה [ע"כ].

מרן "אורחות חיים" מפרש כוונה הפנימית של אמרת "זוהר הקדוש" כך:

פירוש הדברים, שבעת חורבן בית המקדש רק הלבוש נקרע כביכול, כמאמר הכתוב "והבית הזה יהיה עליון". היינו, שהשם יתברך מנהג בהנהגתו באופן שהיא למעלה מתפיסת האדם, ושם "מוקטר ומוגש לשמו" (מלאכי א), ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב במקדש של למעלה. ורק הלבוש של בית המקדש של מטה, נתבטל.

לכך מסיים ב"זוהר הקדוש" [שם] לאמור, שרק בבית החיצון [המכונה "בתי בראי"] עצוב לפניו כביכול, ושם במקומו "מלאכי שלום מר יבכיון" [ישעיה לג ז], ואלו בבית הפנימי ["בתי גואי"] "עוז וחרווה במקומו"!

ובספר "תפארת החנוכי" בפרשת וישב, מוסיף בשם אביו הקדוש מרן "בית יעקב", כי בעצם 'מעשי שמים' אי אפשר להם שיתבטלו כליל, שהרי קדושת בית המקדש הינו דבר שיצא מלפני השם יתברך והן "דבר אחד מדבריך אחור לא ישוב ריקם!" אלא שבעת חורבן הבית "התעלה" ועלה בית המקדש לשמי מרום, ונשאר שם. וזהו שנאמר בכתוב "והבית הזה יהיה עליון", רומז הוא לעליונותו של הבית, שאפילו בזמן שלא יראוהו בעיניים יוסיף להתקיים למעלה בשמים.

[תפארת החנוכי, פרשת נח, ופרשת וישב]

ב. ענייני הציפייה לגאולה

פִּי לִישׁוּעַתְךָ קִוִּינוּ כָּל הַיּוֹם, וּמִצְפִּים לִישׁוּעָה

(מתוך: תפלת 'שמונה עשרה')

בידוע הדבר, כי אחת מן השאלות הראשונות שעליהן נשאל כל יהודי עם הגיעו לפני בית דין של מעלה, הינה: "צפית לישועה"? (השווה: שבת לא:)

ויש להבין:

מה בעצם נחיצותה של "ציפייה לישועה" זו מצד האדם? כלום בלעדי ציפייה זו אין הישועה מגיעה, חס ושלום?? הלוא כבר מובטחים ועומדים בני ישראל, כי באחרית הימים יהיו נגאלים מן הגלות ויִצְאוּ מעבדות לחרות, משעבוד לגאולה ומאפילה לאור גדול! והבטחה זו לא על תנאי ניתנה, והינה בגדר הבטחה שאינה חוזרת ריקם. וזהו כידוע אחד מן י"ג עיקרי האמונה שמצווים אנו להאמין בהם, כפי שטבע רבנו הרמב"ם ז"ל: "אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח... ואף על פי שיתמהמה, עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא!"... מה אפוא נותנת או מוסיפה לנו, ציפייה תמידית ובלתי פוסקת זו – ולשם מה כה נחוצה היא בחיינו??

מאיר לנו בזאת, רבנו הקדוש "בית יעקב":

חכמינו ז"ל אומרים (מסכת מכות דף כג:): "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות".

פירושם של דברים:

רצונו יתברך הינו כידוע, להשפיע תמיד חסדים טובים על עמו ישראל. והרי אם ישראל לא יהיו מרוויחים חסדים הללו תמורת מעשיהם, כי אז חסדים אלו יתקבלו אצלם בבחינת "נהמא דכסופא" (=לחם חסד), שאדם שמקבלו בוש ונכלם בקבלה זו ואינו מוצא בה נחת רוח. הלכך הרבה השי"ת לישראל תורה ומצוות, על מנת שיהיו ראויים לשכר ורוב טובה בזכות מעשיהם הטובים, ובאופן כזה מרוויחים ישראל שכרם הטוב בצדק וביושר בבחינת "יגיע כפיך כי תאכל – אשרך וטוב לך"!

כך הוא הדבר – מנהיר רבנו הקדוש "בית יעקב" – בנוגע לנחיצות וחובה המוטלת על כל אחד ואחד, לצפות לישועתן של ישראל.

שכן למרות שהישועה משמים בוא תבוא בכל עניין – אולם באם תבוא הישועה "מעצמה" מבלי השקעה ויגיע כפיים מצדם של ישראל, לא יהיה לישראל אז "קניין" של חלק ונחלה בגאולה זו! איזה טעם יחוש איש ישראל, בגאולה העתידה שתגיע באופן כזה – גאולה שלא יהיה לו בה חלק ונחלה, גאולה שאותה לא "הרוויח" ביושר, ואשר לא "השקיע" בה כל מאומה?!!..

אי לכך, מוטלת חובה על איש ישראל – להיות יושב ומצפה לישועתן של ישראל, ויהיה משתוקק בכל ליבו ונפשו אל הגאולה השלימה העתידה לבוא במהרה בימינו.

ובשכר ציפייה והמתנה תמידית זו בבחינת "ואף על פי שיתמהמה, עם כל זה אחכה לו, בכל יום שיבוא" – קונה לעצמו ממילא כל יהודי ויהודי "חלק" מתוך "יגיע כפיים" שלו בישועה שלימה, שיושיע השי"ת את עם ישראל כאשר תגיע עת גאולה העתידה במהרה בימינו – אמן כן יהי רצון!

(על פי "בית יעקב" ויקרא, פרשת תזריע, אות א)

באורח זה מבאר רבנו הקדוש "בית יעקב" המקרא שכתוב "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו". ולכאורה צריך שיהיה כתוב "ועלו נושעים"??

אלא – אומר "בית יעקב" – פירוש הדברים הוא, שהישועה העתידה תתייחס אל ישראל, כאלו הושיעו הם את עצמם! כל זאת, בשכר הקיווי והציפוי התמידי לישועה לאורך שנות גלותם, לכך הישועה תתייחס אליהם בבחינת "ועלו מושיעים" כאלו היא באה בזכות עבודת אדם.

היינו, שהשם יתברך יראה להם לישראל, שהם הרוויחו ביושר הישועה שלהם על ידי פעולתם ועבודתם, בזכות זאת שלמרות כל קושי הגלות ציפו הם והאמינו שבוא תבוא הישועה וגאולה השלימה משמים, ואז יהיה קץ הגלות.

[**"תפארת יוסף"** למסכת תענית, דף טו., בשם זקנו רבנו זללה"ה]

[ב]

הקדוש ברוך הוא נוטע בישראל תקווה בכל עת לגאולה

בכל מצב ומצב שבו יהיו ישראל, אפילו בעת התגברות החושך והגלות, מכל מקום ייתן השם יתברך בלב ישראל ציפוי וקיווי לישועת השי"ת שיפדה אותם.

זאת – אומר "בית יעקב" – למדים אנו מן הכתוב במאמר הנביא וירמיה כט: 13
"לתת לכם אחרית ותקווה!" מילא 'אחרית' מובן – אבל 'תקווה' מהי, ואיך
היא 'ניתנת' לאדם? אלא זו הכוונה, שהקב"ה ייטע בלב ישראל תקווה תמידית
שישועתם בוא תבוא, ואף על פי שתתמהמה, עם כל זה יחכו לה עד שתגיע.

[בית יעקב, פרשת תולדות, עניין מט]

[ג]

עיקר הגלות – שאנו מסתפקים ב'פכים קטנים',

ואין אנו מצפים לטובתנו העיקרית

עיקר ה"גלות" אצלנו – אומר רבנו "בית יעקב" – מתבטא ונובע הוא מכך,
שאנו מסתפקים בעצמנו עם "פכים קטנים" כביכול, על שום שליבנו אטום
וחתום, ואיננו מצפים ומייחלים לטובה העיקרית.

"בית המקדש" – אומר רבנו – הוא מקום הטובה העיקרית של אדם מישראל,
לפי שהוא כולל כל הטובות! שכן "טובות עולם הזה" הינן למעשה רק בגדר
ענפים של החיים, בעוד כאן בבית הגדול והקדוש שנקרא שמו יתברך עליו,
היו מאירים ורוחשים "החיים" בעצמם! ועל כן היה הוא שורש כל הטובות
שבעולם. הלכך מכונה הוא מקום המקדש "אבן שתיה" שמשם הושתת העולם
(יומא נד:), לפי שבמקדש היה כל אחד מקבל טובתו השייכת לו מבלי טענות
ותרעומת כלשהי משום שהיה מכיר בחלקו, ולכך נאמר עליו בכתוב "ושמתי
מקום לעמי ישראל ונטעתיו ושכן תחתיו, ולא ירגז עוד!" (שמואל ב, ז).

אי לזאת, ועל מנת להגיע לגאולה השלימה, עלינו לשאוף ולייחל לבניין בית
המקדש. וכבר מצינו לנביא חגי, שהיה מוכיח את ישראל טרם בניין הבית
השני על כך שאינם שואפים די לבניין הבית, כמאמר לשונו: "פנה אל הרבה,
והנה למעט!.. יען מה נאום ה' צב-אות, יען ביתי אשר חרב, ואתם רצים
איש לביתו!" [חגי, א]

[בית יעקב, פרשת פקודי, אות יד]

[ד]

הישועה העתידה תופיע בעת שלא ייראה לישראל שום מוצא ועצה

על גלות מצרים נאמר בכתוב "זיהי בימים הרבים ההם, וימת מלך מצרים,
וייאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, ותעל שועתם אל האלוקים".

על כך דרשו חכמינו ז"ל, כי פרעה לא מת ממש אלא שלקה בצרעת, ויעצו לו שריו ויועציו שישחט ילדי ישראל וירחץ בדמם וכך תעלה לו ארוכה לצרעתו, וכן אכן עשה הרשע. אודות גזירה קשה זו יצאה זעקתם הגדולה של בני ישראל ואנחתם עלתה אל על ובקעה רקיעים "ותעל שוועתם אל האלוקים".

אומר רבנו "בית יעקב":

'מיתת' פרעה בעניין זה אינה מיתת הגוף, אלא נפשו היא שמתה בקרבנו, על ידי שבטל ממנו כל רגש חמלה אנושית, ונעשה רע בהחלט, וזה נקרא 'וימת'.

מכיוון שנוכחו ישראל הנאנקים תחת עול שעבוד האכזרי בכך, הבינו שבמצב זה אין להם מה לצפות אצל פרעה זה לישועה. אי לכך, כה גברה זעקתם ואנחתם מן העבודה, עד שעלתה שוועתם למרומים, ואז אכן החלה ישועתם.

וכך בזה האופן תבוא הישועה לישראל, אף בעידן גאולה העתידה. כדרך שאומר הכתוב בשירת האזינו [ל, לט] "כי ידין ה' עמו, ועל עבדיו יתנחם, כי יראה כי אזלת יד, ואפס עצור ועזוב", ומה כתוב אחרי זה? "ראו עתה, כי אני אני הוא!" היינו, לאחר שיראו ישראל כל הנעשה מסביבם ויהיו על סף ייאוש חלילה, שידמה להם שאין שום דרך לישועה, אזי יאמר השם יתברך להם "ראו עתה כי אני אני הוא, ואין אלוהים עמדי!" ואז ייבקע אור הישועה.

[בית יעקב, פרשת שמות, אות כט]

[ה]

השם יתברך מבטיח את ישראל, כי לא ייתן להם ליפול ח"ו ברוחניות לגמרי,

בכדי שתמיד יוכלו לשוב אליו יתברך

רבנו "בית יעקב" זצ"ל כותב:

הבטחה מפורשת מסורה בידינו מן התורה, שמעלתם הרוחנית של ישראל תישמר בגלות ותישאר, בכל מצב שהם יהיו ולאן שהם רק יגיעו.

שכן כך לשון הכתוב בפרשת התוכחה שבתורת כוהנים:

"ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם, לא מאסתים ולא געלתים לכלותם, להפר בריתי אתם, כי אני ה' אלוקיהם!"

כאן בזה הכתוב מבטיח השם יתברך לישראל, שאף בעת שיהיו חלילה בשפל המצב בגלות, לא יעזוב אותם ולא יניח אותם להתרחק מן הדרך הישר עד למקום שלא יוכלו משם לשוב אליו יתברך, חס ושלום! שכן השם יתברך הינו קובע באדם נקודה אחת, נקודת אמת של יהדות, שאף כי זעירה היא, עומדת היא בתוך האדם, ומכוחה משבח תמיד להשם יתברך.

על דרך זה מבואר ב"זוהר הקדוש" (שמות יד), על הפסוק "ברח דודי, ודמה לך לצבי או לעופר האילים" (שיר השירים ח, יד), אמר רבי שמעון: אין חיה בעולם עושה כמו הצבי או כמו עופר האילים – בזמן שהוא בורח, הולך מעט מעט ומחזיר את ראשו למקום שיצא ממנו, ולעולם תמיד הוא מחזיר את ראשו לאחוריו! [ע"כ] היינו, שתמיד הצבי או עופר האילים מחזיר ראשו ובודק, אם לא התרחק יתר על המידה, באופן שלא יידע לחזור אל מקומו...

וזו הנקודה, אומר "בית יעקב", אינה בגלות בשום זמן ובשום מקום, שאין הגלות חלה עליה, שהשם בודק תדיר 'היכן האדם'. והשם יתברך מאיר לאדם 'פירושים וביאורים' בזו הנקודה, כדי שיישאר לאדם השגה ותפיסה בו יתברך.

[בית יעקב, פרשת בחקותי, אות צח]

ג. ענייני גאולה העתידה

[א]

השם יתברך בונה את ירושלים במשך כל הגלות מסבלות ישראל

"בונה ירושלים ה'"... (תהלים קמ"ז)

"בונה ירושלים ה'" – כתוב זה, בלשון "הווה" הוא נאמר.

פשוטו כלשונו, היינו: שבהווה ממש, בזמננו אנו ובימינו אלה, השם יתברך הינו "בונה ירושלים"! שכן "ירושלים של מעלה" הולכת היא ונבנית משך כל הזמן, לאורך כל שנות הגלות – עדי יגיע זמנה בקרוב ובמהרה להיגלות ולהיראות גם בתוככי "ירושלים של מטה".

ואבני הבניין של "ירושלים של מעלה" – ממה נעשות הן? כלום ניתן לדמות
בנפשנו, כי השי"ת הולך ובונה את ירושלים הקדושה ואת חומותיה מאבני גיר
גשמיות גרידא – מחומרי בניין פשוטים וחומריים?!

אומר על כך רבנו הקדוש בעל "בית יעקב" זי"ע:

ירושלים של מעלה – אומר רבנו הקדוש – הולכת היא ונבנית מתוך אותה
מידת "סבלנות" ומאותו "סבל" יהודי עמוק ואין-סופי, של כלל ישראל !!

שכן ישראל קדושים, למרות פיזורם בין אומות העולם, שנידחים הם "בארבע
כנפות הארץ" ושרויים בין גויי הארצות ואומות העולם שונאי ישראל וחורשי
רעתם, המצרים צעדיהם על כל צעד ושעל. והלוא אינספור נהרות של דם
ודמע שהוקזו, תשפוכת דם צדיקים וצדקניות ותינוקות של בית רבן שנשפך
דמם כמים בידי בני עוולה, בשל היותנו בני עם סגולה "עליך הורגנו כל היום".

והנה למרות כל זאת, צאו וראו איזה פלא – כי:

מתחזקים המה זרע ישראל קדושים, בני אברהם יצחק ויעקב, ונאחזים הם
בכל כוחותיהם באצבעותיהם ובציפורני ידיהם ממש – בתורה ובמצוות
ובעבודת השם, ואינם שוכחים חלילה שמו יתברך, כלל וכלל! משכימים
ומעריבים המה לבתי כנסיות ולבתי מרשות, עוסקים בתורה, בצדקה וחסד,
ומחנכים הם את צאצאיהם, ילדי תשב"ר שלא טעמו טעם חטא, לחיים של
תורה ושל קיום המצוות, ולדביקות בו יתברך, כדבר האמור בשירי עוזך ותהלים
מד:

"כל זאת באתנו, ולא שכחנוך, ולא שקרנו בבריתך"!!!...

ומוסיף רבנו הקדוש "בית יעקב":

זהו שהיה דוד המלך ע"ה נושא תפלה לפני הקב"ה, באומרו: "היטיבה ברצונך
את ציון, תבנה חומות ירושלים!" (תהלים נב ב)

היינו שאנו מתפללים ונושאים עינינו למרום: ריבוננו של עולם! "היטיבה
ברצונך את ציון!" – אין "ציון" אלא ישראל, כמה שנאמר (ישעיה נא) "ולאמור
לציון עמי אתה". הכוונה שאנו תפלה לבורא עולם, כי "יאסוף" את
"רצונם" הטוב של עם ישראל בקב"ה, החפצים בו יתברך (= "ברצונך!") –
ועם "רצונות" הללו גופם יהיה השם יתברך בונה ירושלים – "תבנה חומות
ירושלים" !!!

("בית יעקב" על ויקרא, פרשת צו)

לעתיד יהיה לפלא איך ישראל סבלו כל כך הרבה

ונשאר נאמנים אל השם יתברך

"לעתיד לבוא עם בוא הגאולה" – אומר מרן "בית יעקב" – יהיה הדבר לפלא בעיני ישראל עצמם, כיצד עמדו וסבלו עד הנה עול הגלות וייסוריו הרבים.

שכך יאמר הנביא בפסוק "כי ייפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם, גם בעיני ייפלא!" [זכריה ח]

אך לאמתו של דבר, זה הדבר בא מכוחו של השם יתברך המעניק ונותן כוח סבל וסבלנות לעם ישראל כדי שיוכלו לעמוד בצרות הגלות, כדרך שמבואר במדרש [איכה רבתי ג] "כשבאין ישראל לבתי כנסיות ובתי מדרשות, ושומעים ייעודי הנביאים, מתחזקים ומתנחמים ואינם שומעים לאומות המונינים אותם לאמור, איה טובתכם מהבטחת רב טוב הצפון לישראל!?!.. רק שבעולם הזה סובלים בני ישראל כל מה שעובר עליהם, ובשכר זה הם זוכים לעתיד לכל הטוב הצפון, ולימות המשיח וחיי עולם הבא.

[בית יעקב, פרשת תשא, אות סב]

[ג]

ב"מדרש איכה" על הפסוק "כי רחק ממני מנחם משיב נפשי" [איכה א, טז], מובאות דעות שונות לגבי שמו של המשיח, כאשר לדעה אחת 'מנחם' שמו, שעליו נאמר בכתוב "כי רחק ממני מנחם".

ומסופר שם עוד במדרש מן תקופת חורבן הבית, עובדה באיש אחד שהיה חורש שדהו, צעקה פרתו. עבר לפניו ערבי אחד, אמר לו מה אתה, יהודי או נוכרי?? אמר לו: התר שורך, והתר המחרשה! שאל לו, למה? אמר לו הערבי: אי אתה יודע שחרב בית המקדש של היהודים? ויש לך לבטל מלאכתך ולהתאבל, וגם לברוח מן האויבים! שאל היהודי: ולך מניין זאת?? [שהיה רחוק ממקום החורבן ולא ידע שם מכלום] ענה הערבי: מגעיית פרתך שמעתי זאת!

והנה, בעוד שהיה מתעסק ומדבר עמו, הפרה הייתה מצעקת צעקה אחרת. אמר לו אותו ערבי: חזור וקשור שורך וצמדך, שבשעה זו נולד מושיעם וגואלם של ישראל! ומה שמו, שאל. מנחם בן חזקיה שמו, ומקומו בבית לחם!

מעיר על כך מרן בעל "אורחות חיים":

עניין הדבר שביום שנחרב בית המקדש בו ביום נולד הגואל, להורות לנו בא, כי אורו יתברך אינו נפסק מישראל לעולם, בשום זמן מן הזמנים, אפילו בגודל

ההסתר כמו חורבן הבית! ומכיוון שמסתלק האור במקום אחד, מן ההכרח כי "ובא השמש, וזרח השמש", שהגאולה והאור ישובו אז להתנוצץ במקום אחר.

[סוד ישרים, אחרון של פסח, אות ד]

[ד]

ישועת ישראל העתידה תהיה בעניין כזה,

שיתגלה למפרע שלא היו משועבדים תחת האומות כלל

בישועה שאירעה בתורה את השבטים עם התגלותו של אחיהם יוסף, רמז נרמז לנו מעין הישועה שעתידיה לבוא במהרה בימינו.

שכן אז באותו זמן נודע ונתגלה להם לשבטים, שכל ההרפתקאות והוויכוחים שעברו עליהם עד כה, היו בעצם מול אחיהם הדורש באמת טובתם, ומעולם לא עלה עליהם ממשלת אדם ולא סבלו שום גלות, ועלילת הגביע היה רק כאח המשחק עם אחיהו. כל הדברים, מאת ה' יצאו!

ואמר אאמו"ר הגאון הקדוש [מי השלוח] זצלה"ה, שזה הוא מעין דוגמה מן ישועת העתיד, שאז יתברר שמעולם לא עלה על ישראל עול משום בריה, ואף לפי שעה לא סבלו לאמתו של דבר כלל ולא השתעבדו ביד שום אומה ולשון – מה שאין הדבר כלל בשכל האדם להשיג כזאת בעולם הזה!

שהנה לאחר שנתוודע יוסף לאחיו, עם כל זאת ישיג כל אחד בדעתו כי סבלו הם ייסורים "לפי שעה" בטרם שנתוודע להם, ונראה להם שהינם עומדים תחת יד עכו"ם מלך מצרים. לא כן לעתיד, אז יאיר להם השי"ת את הישועה גם לפי תפיסת האדם, היינו שישגיג אז כל אדם מישראל שבעצם לא סבל כלל מעולם, אף לפי שעה! ויהיה זה בבחינת הכתוב [זכריה י, ו] "וְהוֹשִׁבוּתִים פִּי רַחֲמֹתַיִם – וְהָיוּ פֶּאֶשֶׁר לֹא זִנְחָתִים!" [=ייראה אז כאלו לא זנחתים מעולם. רש"י]

וזהו מה שמבואר בש"ס (שבת פט:), שלעתיד לבוא, כשיופיע עלינו הקב"ה ויגאל את ישראל, מיד יהיו ישראל נושאים עיניהם למרום ואומרים "פִּי אֲתָה אָבִינוּ... גּוֹאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׂמֹךְ!" (ישעיה סג, טז). מזה נראה, שבעין תפיסתם ישיגו הם בעצמם, שמעולם לא סבלו עול גלות כלל, ולא השתעבדו לשום אומה ולשון! ורק השם יתברך הוא אשר מלך עליהם, והוא מלך עליהם, וה' ימלוך לעולם ועד. ולזה יאמרו אז "אֲתָה ה' אָבִינוּ גּוֹאֲלֵנוּ – מֵעוֹלָם שְׂמֹךְ!"

(בית יעקב, פרשת ויגש, אות יב; ועיין עוד שם, אות י)

למעלה: יהודים מתפללים ליד הכותל המערבי, שנת תרצ"ה בערך

[מתוך: אוסף הספרייה הלאומית]

למטה: 'שער יפו' בעיר העתיקה, לפני 130 שנה בערך [מתוך: אוסף וורמן]

תמונה עתיקה של יהודים בתפלה ליד "כותל המערבי",

משנת תרל"ה בערך

"הַטִּיבָה בְּרִצּוֹנְךָ אֶת צִיּוֹן, הַבְּנֵה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם!"

"הַשִּׁיבֵנו ה' אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה, חֲדָשׁ יְמֵינוּ כְּקֶדֶם!"